

SECȚIA 10

INOVAȚII ÎN ARTELE PLASTICE, EDUCAȚIA ARTISTICĂ ȘI TEHNOLOGICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

COMUNICAREA PRIN ARTĂ CA MIJLOC DE FORMARE A COMPETENȚELOR CULTURALE ȘI INTERCULTURALE LA ELEVI

COMMUNICATION THROUGH ART AS A MEANS OF TRAINING STUDENTS' CULTURAL AND INTERCULTURAL COMPETENCES

Ludmila MOKAN-VOZIAN, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0001-5350-4921
mokan-vozian.ludmila@upsc.md

Ludmila MOKAN-VOZIAN, PhD, Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 373.025:73

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p277-281

Abstract. In today's world, culture plays an important role in the development of personality and society. Art, as one of the key areas of culture, makes a significant contribution to the formation of students' competences. Communicating through art in visual art education classes is an essential means of building cultural and intercultural competence in pupils. Art not only stimulates creativity, but also improves communication skills, emotional intelligence and information literacy. In the context of art education, art becomes a tool through which pupils learn to communicate, express ideas and explore cultural diversity. Through art, pupils develop skills of receptivity, empathy and seeing from a variety of perspectives. By communicating with art, pupils learn to interpret and appreciate various works of art, thus developing their aesthetic sense and cultural competence. In the same way, art education contributes to the formation of an intercultural vision and the development of skills needed to interact with others from different cultural backgrounds. Communication through art can be an effective means of developing these skills, as it allows pupils to immerse themselves in the world of art, to communicate with others, to express their thoughts and feelings and to receive feedback in the same vein. Communication through art contributes to exploring cultural diversity, expressing cultural identity, promoting intercultural dialogue, developing empathy, stimulating creativity and critical thinking, promoting tolerance and respect. These aspects are reliable benchmarks for the formation of cultural and intercultural competences in students.

Keywords: culture, interculturality, visual arts, art education, competence.

Comunicarea prin artă reprezintă o formă de exprimare care transcende sistemul de comunicare obișnuit și se produce prin imagine, sunet, mișcare și alte mijloace artistice. În acest sens, artiștii recurg la variate mijloace de exprimare pentru a transmite idei, emoții intense și mesaje profunde. Câteva domenii și moduri în care arta poate servi drept mijloc de comunicare sunt:

- *Artele vizuale, cu tot spectrul de ramuri și genuri.* Prin intermediul elementelor de limbaj plastic, artiștii comunică mesaje și stabilesc conexiuni emoționale. Fiecare operă de artă transmite „ceva”, ne vorbește „despre ceva”.
- *Artele muzicale.* Artiștii folosesc muzica pentru a comunica și a se conecta cu publicul. Notele pot exprima bucurie sau tristețe, dragoste sau furie etc.
- *Arta dansului.* Dansul poate fi extrem de profund, poate exprima pasiune, libertate, durere, speranță etc. Fiecare coregrafie are un mesaj ascuns.
- *Teatrul.* Actorii recurg la gesturi, mimică, cuvinte pentru a transmite emoții și a crea istorii fascinante.
- *Arta cinematografică și fotografia.* Filmul și fotografia pot transmite mesaje și spune povești în moduri exclusive.
- *Literatura.* Cuvintele servesc pentru a crea lumi imaginative, a comunica idei și a transmite emoții.

M. Rusu observă că „înțelegerea comunicării prin artă implică, adesea, clarificarea sensului unei rostiri sau a unui gest” [2, p. 265]. Or, arta reprezintă un mijloc universal de comunicare, indiferent de etnie sau cultură. Arta ne permite să explorăm și să exprimăm cele mai profunde aspecte ale umanității noastre și să relaționăm cu ceilalți într-un mod excepțional, iar comunicarea prin artă reprezintă, îndubitabil, un mijloc sigur de formare/dezvoltare a *competențelor culturale și interculturale*.

Competența culturală este ansamblul de cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru a participa în mod eficient la viața culturală a unei societăți. Aceasta cuprinde inclusiv cunoașterea tradițiilor culturale și a particularităților naționale, capacitatea de a recepționa opere de artă – în formula complexă de analiză, interpretare și evaluare a acestora.

Competența interculturală, în opinia A. Ferfontov, „pornește de la o bună competență culturală, pe baza căreia se poate construi un complex de abilități de percepție mult mai largă și obiectivă a pluralității, o mai mare deschidere spre ceilalți, o înțelegere multidimensională a pluriculturalității în care trăim” [1].

Referindu-ne la procesul educațional și, în mod special, la activitățile de educație plastică, remarcăm că comunicarea prin artă oferă oportunități valoroase pentru formarea/dezvoltarea competențelor culturale și interculturale la elevi, contribuind la amplificarea unei perspective mai largi și mai deschise asupra lumii prin următoarele modalități:

Explorarea diversității culturale prin artă

Elevii pot studia opere de artă din diferite culturi, perioade istorice și contexte geografice. Aceasta îi ajută să înțeleagă și să aprecieze diversitatea culturală. Ei pot analiza elemente specifice ale culturilor, cum ar fi simbolurile, culorile, stilurile artistice și tehnicile folosite în artă.

Contrapunerea și compararea artelor din variate culturi

O modalitate de organizare a comunicării cu arta este analiza operelor de artă. Elevii pot analiza și compara opere de artă din culturi diferite, pot identifica caracteristicile acestora și pot examina tehnicile folosite de artist. Acest lucru îi ajută să își dezvolte abilitățile de analiză, gândire critică și interpretare a operelor de artă. Analiza operelor de artă le permite, de asemenea, elevilor să înțeleagă tradițiile culturale și contextul istoric în care au fost create aceste

opere. Elevii învață să respecte și să aprecieze realizările istorice și culturale, ceea ce reprezintă o componentă importantă a competenței culturale. La fel, acest lucru îi ajută să identifice similarități și diferențe, să înțeleagă influențele reciproce și să dezvolte o viziune mai largă asupra lumii.

Explorarea artelor populare

Elevii pot studia arta populară, artizanatul și tradițiile artistice specifice unor culturi sau comunități. Acest lucru îi ajută să înțeleagă valorile, obiceiurile și istoria acestora.

Crearea propriilor lucrări artistice inspirate de cultură

O altă modalitate de comunicare prin artă este ca elevii să creeze propriile lucrări de artă inspirate din culturile pe care le studiază. Aceasta îi ajută să-și exprime ideile, să-și dezvolte creativitatea, imaginația, exprimarea de sine și să se conecteze la diverse experiențe culturale. De asemenea, ei pot învăța cum să își evalueze propriile lucrări și cum să accepte critici constructive.

Participarea la evenimente cu caracter artistic/ cultural

Este important ca elevii să aibă posibilitatea să comunice cu profesioniști din domeniul artelor și al culturii, în general. Acest lucru poate lua forma unor întâlniri cu artiști, designeri, arhitecți etc., a unor vizite la muzee, galerii, expoziții și festivaluri culturale sau a participării la cursuri de măiestrie, ateliere, master-class-uri etc. Astfel de activități îi ajută pe elevi să înțeleagă cum este organizată lumea artei și a culturii, ce profesii există în acest domeniu, le oferă oportunitatea să interacționeze cu artiști, să vadă opere de artă autentice și să înțeleagă contextul cultural, precum și demonstrează că comunicarea prin artă în cadrul orelor de educație plastică este o parte integrantă a vieții.

Organizarea de expoziții sau concursuri în cadrul cărora elevii își pot prezenta realizările creative și își pot împărtăși ideile cu alți elevi este și o modalitate de promovare a comunicării prin artă. Astfel de activități îi ajută pe elevi să dezvolte un sentiment de responsabilitate pentru propria muncă și respect pentru procesele creative ale altor elevi. În plus, asemenea activități pot fi un cadru de sensibilizare a comunității cu privire la problemele artistice și culturale.

Dezvoltarea empatiei și respectului pentru diversitate

Prin intermediul artei, elevii pot înțelege perspectivele altor culturi și să dezvolte empatie față de experiențele și valorile acestora. Ei pot învăța să respecte și să aprecieze diversitatea culturală, contribuind astfel la formarea unei viziuni interculturale.

Diversitatea etnică și culturală a elevilor constituie un factor, care, de asemenea, este important să se ia în considerare, ținându-se cont de preferințele culturale și artistice ale subiecților procesului educațional. Acest fapt va determina elevii să respecte opiniile celorlalți, să accepte viziunile altora și, ca rezultat, se va reuși dezvoltarea competențelor interculturale la elevi. În acest scop, procesul de predare-învățare trebuie să fie axat pe conținuturi multiculturale/ interculturale, cum ar fi, de exemplu, învățarea artelor diferitelor culturi și etnii, precum și conexiunile dintre acestea.

Explorarea tehnologiilor digitale și artelor contemporane

Elevii pot explora arta contemporană, inclusiv arta digitală, fotografia, performance-urile, instalațiile etc. Aceasta îi ajută să înțeleagă modul în care arta evoluează și se adaptează la schimbările tehnologice și culturale.

Mai mult, utilizarea tehnologiilor digitale îi poate ajuta pe elevi să-și dezvolte competențele de achiziționare și prelucrare a informațiilor. De exemplu, elevii pot utiliza resurse online pentru a găsi informații despre artiști, viața și operele acestora sau pentru a explora diferite tehnici și materiale utilizate în artele vizuale.

Prin urmare, comunicarea prin artă este un mijloc important de formare a competențelor culturale și interculturale ale elevilor. Aceasta ajută la dezvoltarea experiențelor emoționale și estetice, a gândirii critice, a competențelor creative, a respectului pentru patrimoniul cultural și pentru opiniile/ viziunile altora. Activitățile educaționale ar trebui să fie planificate și structurate astfel încât elevii să beneficieze pe deplin și să se bucure de procesul de comunicare cu arta. De asemenea, este important ca comunicarea prin artă să continue în afara școlii, astfel încât elevii să urmeze să-și lărgescă orizonturile și să-și dezvolte creativitatea. În plus, arta îi ajută pe elevi să înțeleagă mai bine cultura și arta contemporană, ceea ce reprezintă un element important în dezvoltarea competențelor culturale generale.

Remarcăm și faptul că comunicarea cu arta la lecția de Educație plastică poate avea legături inter-curriculare cu alte materii, cum ar fi literatura, istoria, muzica etc. Acest lucru le permite elevilor să dobândească o înțelegere mai profundă a artei și să o raporteze la alte aspecte ale vieții și culturii.

Pentru atingerea acestor obiective, este necesar să se utilizeze o varietate de metode și tehnici pentru a crea o atmosferă de înțelegere și încredere reciprocă și pentru a stabili conexiuni artistice. Un mijloc eficient de comunicare prin artă poate fi lucrul în grupuri pentru a crea proiecte comune, pentru a le discuta și pentru a oferi feedback. De exemplu, în cadrul lecțiilor de Educație plastică, se poate lucra în grup la crearea unei lucrări de artă, în care fiecare elev este responsabil pentru o parte a lucrării, iar toate elementele sunt reunite pentru a forma un întreg. Acest lucru le permite să își dezvolte abilitățile de comunicare, să învețe să lucreze în echipă cooperând unii cu alții, să facă compromisuri și să asculte ideile celorlalți. Elevii își pot exprima emoțiile și sentimentele prin artă, ceea ce poate dezvolta empatia și capacitatea de a înțelege sentimentele celorlalți. În acest fel, cu siguranță, pot fi formate competențe interculturale la elevi.

Este important ca comunicarea prin artă în cadrul orelor de educație plastică să fie structurată într-un mod atractiv și accesibil pentru toți elevii. Ar trebui utilizate diferite metode și tehnici pentru a se asigura că elevii participă activ la procesul de învățare (prin sarcini de grup și individuale, jocuri, discuții etc.).

Așadar, arta joacă un rol esențial în formarea competențelor culturale și interculturale prin:

Explorarea diversității culturale ne permite să explorăm și să înțelegem diferite culturi, tradiții și moduri de viață. Prin intermediul operelor de artă, putem descoperi perspective unice și să ne punem în postura altor oameni.

Exprimarea identității culturale. Artiștii folosesc arta pentru a-și exprima identitatea culturală. Fie că este vorba de pictură, dans, muzică sau literatură, arta reflectă valorile, istoria și experiențele culturale.

Promovarea dialogului intercultural. Expozițiile, festivalurile și evenimentele artistice adună oameni din diverse medii culturale împreună. Acestea oferă oportunități de a comunica, de a învăța unii de la alții și de a construi punți între culturi.

Dezvoltarea empatiei. Artă ne ajută să ne punem în locul altor persoane și să înțelegem mai bine experiențele lor. Prin operele artistice, putem simți emoțiile și trăirile altora.

Stimularea creativității și gândirii critice. Participarea la procesul artistic ne dezvoltă imaginația, gândirea critică și abilitățile de rezolvare a problemelor. Aceste competențe sunt esențiale într-o lume interconectată.

Promovarea toleranței și respectului. Artă ne învață să apreciem diversitatea și să respectăm diferențele culturale. Ea ne arată că există multe moduri de a privi lumea și că fiecare are valoarea sa.

În cele din urmă, menționăm că comunicarea prin artă poate avea valoare educațională, precum și una academică. Subiecții principali ai procesului educațional pot dezvolta valori etice și morale, cum ar fi respectul pentru opiniile celorlalți, toleranța, empatia, capacitatea de a coopera și de a lucra în mod creativ. Toate acestea sunt importante pentru dezvoltarea caracterului elevilor, care trebuie să reziste vieții sociale și culturale și să poată contribui la dezvoltarea societății.

În concluzie, comunicarea prin artă promovează creativitatea, empatia, diversitatea culturală și responsabilitatea socială, fiind un instrument eficient în formarea competențelor culturale și interculturale la elevi.

BIBLIOGRAFIE

1. FERAFONTOV, A. De la competența culturală la competența interculturală. În: *Limba română. Revistă de știință și cultură* [online], Nr. 3, anul XXIX, 2019 [citat 20.03.2024]. ISSN 0235-9111. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3764>
2. RUSU, M. Viziunea artistică și comunicarea – creatorul și mesajul artei sale. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului: Materialele conferinței științifice internaționale „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”*: [în 4 vol.]/ coord. șt.: Racu Igor; col. red.: Vîrlan Maria [et al.]. Chișinău: S. n., 2020 (Tipografia UPS „Ion Creangă”), vol. 4, pp. 265 – 270. ISBN 978-9975-46-453-6